

KÜTAHYA DÜĞÜNLERİNE İLİŞKİN BİR ANLATI ARAŞTIRMASI*

A NARRATIVE RESEARCH ON KÜTAHYA WEDDINGS AND FEASTS

Nil DUBAN** - Ramazan YILDIRIM***

Makale Bilgisi

Başvuru: 21 Eylül 2016

Hakem Değerlendirmesi: 27 Eylül 2016

Kabul: 5 Mayıs 2017

DOI Numarası: 10.22520/tubaked.2017.15.011

Article Info

Received: September 21, 2016

Peer Review: September 27, 2016

Accepted: May 5, 2017

DOI Number: 10.22520/tubaked.2017.15.011

Özet

Düğün ve kutlamalar ait olduğu kültürle ilgili çok sayıda özelliği içerisinde barındıran manevi kültürün en önemli öğelerindendir. Bu kutlamalardaki âdetler ve uygulamalar ait olunan milletin, benimsenen dinin, yaşanan bölgenin, komşu olunan ülkenin özelliklerine göre şekillenmekte, bazen en küçük topluluklar arasında dahi farklılık göstermektedir. Türklerde düğün törenleri, evlilik ve erkek çocuklarının sünneti için tertiplenen törenler olmak üzere ikiye ayrılır. Tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Kütahya, korunan tarihi dokusu ve yaşayan folklorik değerleriyle zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Bu çalışmada, Kütahya'nın düğünleri, kaynak kişilerden toplanan yaşam hikâyeleri doğrultusunda incelenmiştir. Nitel bir araştırma yöntemi olan anlatı araştırmasına (narrative research) göre desenlenen bu çalışmanın verileri katılımcıların kendi yaşam hikâyelerini anlattıkları yapılandırılmamış görüşmeler aracılığı ile toplanmıştır. Çalışma grubunu oluşturan katılımcılar kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Yaşam hikâyeleri dinlenecek kişilerin özellikleri yaşlarının 50 yaş ve üstünde olması, Kütahya'nın yerli halkından olması ve evli olmalarıdır. Çalışmada bu özelliklere sahip üç erkek ve iki kadın olmak üzere toplam beş katılımcı ile görüşmeler yapılmış ve yaşam hikâyeleri kaydedilmiştir. Kayıtların yazıya dökümünün ardından yapılan analizler sonucunda, kültürel mirasın önemli öğelerinden olan ve bu çalışmanın ana temasını oluşturan düğünler teması altında evlilik ve sünnet törenleri alt temalar olarak ele alınmıştır. Evlilik törenleri için görücülük, dünürçülük, söz kesme, nişan, nikâh, kına/düğün ve düğün sonrası etkinlikler olmak üzere yedi kategori; sünnet düğünleri için sünnet öncesi yaşananlar ve sünnet günü yaşananlar olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler anlatıcıların yaşam hikâyelerinden doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Çalışmada, Kütahya düğünlerindeki âdet ve uygulamaların Türk dünyasıyla ve Anadolu'nun çeşitli yörelerindeki topluluklarla çoğunlukla örtüştüğü; düğünlerdeki âdet ve uygulamaların zaman içerisinde ortadan kalkabileceği veya günün şartlarına göre değişime uğrayarak süreklilik arz edebileceği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kütahya düğünleri, kültürel miras, gelenek, evlilik, sünnet merasimi.

* Bu araştırma, "Kütahya'nın eski düğün ve bayram kutlamaları" konulu çalışmanın bir bölümüdür.

** Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, e-posta: nily@aku.edu.tr

*** Doktora Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-posta: rmznyldrm@gmail.com

Abstract

As the home of many civilizations over the course of the history, Kütahya have a rich cultural inheritance with its well-protected historical texture and living folkloric values. This study examined the weddings and circumcision feasts of Kütahya based on the individual narratives of the participants. This qualitative study was designed as a narrative research. In the current study, the data were collected through the individual's lived stories using unstructured interviews, which are commonly used in narrative research. The study was carried out in Kütahya. The participants were selected using the snowball sampling technique which is part of purposeful sampling. In the study, eligibility criteria were developed as follows: older than the age of 50 and being a resident of the city. The number of the participants was five, three males and two females. At the process of analyzing, the events were grouped and marked based on the place, date, and topics. Then the codes were compared and the related themes and categories were developed. According to the results, the seven categories of the weddings were as follows: pre-arrangement for a possible marriage, asking the girl's and her family's hand for marriage, betrothal, engagement, marriage, henna night/wedding and post-wedding events. For the circumcision feasts, two categories were found: pre-circumcision events and post-circumcision events. To conclude, the traditions of weddings and circumcision feasts corroborate with Turkic countries and the most of the regions in Anatolia. Also, some of the traditions disappeared or had a change, and some of the traditions are continuous.

Keywords: Kütahya weddings and circumcision feasts, cultural heritage, traditions, marriage, circumcision ceremony

Giriş

Bir millete ait kültürel öğelerin yeni nesillere anlatılması, kavratılması ve benimsetilmesi kültür aktarımı olarak ifade edilir. Kültürünü korumayan, gençlere aktarmayan milletler yabancı kültürlerin etkisiyle yok olurlar¹. Düğünler de ait olduğu kültürle ilgili çok sayıda özelliği içerisinde barındıran manevi kültürün en önemli öğelerindendir. Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören, eğlence, cemiyet² olarak tanımlanan düğünlerdeki âdetler ve uygulamalar ait olunan milletin, benimsenen dinin, yaşanan bölgenin, komşu olunan ülkenin özelliklerine göre şekillenmekte, bazen en küçük topluluklar arasında dahi farklılık göstermektedir.

Türklerde düğün törenleri, evlilik ve erkek çocuklarının sünneti için tertiplenen törenler olmak üzere ikiye ayrılır. Evlilik bir kadınla bir erkeğin yeni bir aile meydana getirmek üzere kurduğu ilişkiler bütünüdür. Bu ilişkilerin tanzim ve yürüyüşünde taraflar bütünüyle serbest değillerdir. Kanun, din ve törenin şekillendirdiği toplum da burada doğrudan taraftır ve evlilik akdinde söz sahibidir, kontrol hakkı ve yetkisi vardır³. Evlenme gelenekleri dünyanın her yerinde görülmekle birlikte, eş seçimi, eş sayısı ve evlilik törenleri, geleneklere ve toplumlara göre çeşitlilik göstermektedir⁴. Türk kültüründe evlenme, ocak kurma, ocak tütürme, ev bark sahibi olma, yuva kurma gibi çeşitli adlandırmalarla ifade edilirken, bireye sadece bir aile oluşturma ötesinde, soyun devamını sağlama ve toplumsal bir görevi üstlenmeyi de içeren bir sorumluluk yüklenmektedir⁵. Türklerde evlenme birçok aşamadan meydana gelmekte ve her aşama belirli âdetleri, uygulamaları, törenleri içerisinde barındırmaktadır⁶.

Türk halk dilinde sünnet, Müslüman erkek çocukların, çocukluktan erkeklığe geçişi kabul edilen bir operasyon için yapılan sosyal bir merasimdir. Türkiye’de sünnet, zengin fakir her Müslüman ailenin erkek çocukları için “sünnet düğünü” olarak düzenlendiği sosyal bir merasimdir⁷. Örnek’e (2014) göre, dinsel ve töresel işlemler içerisinde en katısı ve en yaygın olanı sünnet geleneğidir. Hiçbir çocuk sahibi anne ve baba bu köklü geleneğin dışında kalmak istemez. Sünnet geleneğinin yaptırımı bu konuda bir karşı koyuşa ve tartışmaya meydan vermeyecek kadar güçlüdür. Sünnet töreni, sünnet çocuğunun erkeklığe adım atmasının bir göstergesi olduğu gibi, çocuğun ailesinin de statü göstergesidir. Varlıklı ve sosyal tabakalaşmada üst sıralarda bulunan aileler, sünnet törenlerini oldukça şaşalı

kutlarken, orta ve alt gelir gruplarında durum genelde tersi yönde gelişmektedir. Sünnet kutlamalarında sosyal statü, ekonomik imkânlar, kırdan ya da kentte yerleşim ve bu yerleşimlere göre bölgesel özellikler belirleyici olmaktadır⁸.

Ege Bölgesi’nin İç Batı Anadolu Bölümü’nde yer alan Kütahya, bilinen tarihi içinde Hitit, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu, Germiyanogulları ve Osmanlı Dönemi uygarlıklarıyla Türkiye Cumhuriyeti’ne ulaşmıştır. Ayrıca Kütahya Türk ve Dünya askerlik tarihinin en büyük zaferinin kazanıldığı yer olarak zengin bir kültürel mirasa sahiptir⁹. Bu araştırmanın amacı, korunan tarihi dokusu ve yaşayan folklorik değerleriyle zengin bir kültürel mirası bünyesinde barındıran Kütahya’nın düğünlerini, bireylerin yaşam hikâyeleri aracılığıyla irdelemektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kapsamında anlatı araştırması (narrative research) deseni kullanılmıştır. Anlatı araştırması, araştırmacının bireylerin yaşamlarını incelediği ve birey ya da bireylerden kendi yaşamları hakkında hikâyeleri talep ettiği insan bilimlerinde bir inceleme desendir¹⁰. Anlatı araştırması, etnografi, soyut teori ve kuramsal teoride olduğu gibi geniş kültürel normların resmine değil, bireysel hikâyeler gibi mikro analitik resme odaklanır¹¹. Yapılan bu çalışmada, Kütahya’nın düğünleri ile ilgili katılımcıların yaşam hikâyeleri incelenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Anlatı araştırmalarındaki veri toplama araçlarından biri de yapılandırılmamış görüşmelerdir. Ayrıca bireylerin yaşamış hikâyeleri de güçlü veri kaynakları olarak anlatı araştırmalarında kullanılmaktadır¹². Bu çalışmada da katılımcıların kendi yaşam hikâyeleri yapılandırılmamış görüşmeler aracılığı ile toplanmıştır.

Katılımcılar

Çalışma Kütahya ili Merkez ilçesinde yapılmıştır. Çalışmaya dâhil edilen kişiler örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme göre belirlenmiştir. Kartopu örnekleme (zincir örnekleme) araştırmaya dâhil edilebilecek ek vakaların belirlenmesi için kaynak

¹ Artun 2006.

² TDK 2017.

³ Araz 1997.

⁴ Aynakulova 2006.

⁵ Temür 2009.

⁶ Ölmez / Sökmen 2012.

⁷ Aytürk 2013: 54.

⁸ Kırımlı 2010.

⁹ Kütahya Valiliği 2016.

¹⁰ Riessman 2008; Creswell 2013.

¹¹ Creswell 2012: 502.

¹² Connelly / Clandinin 1990.

kişilerin veya katılımcıların kullanılmasını kapsayan bilindik amaçlı örnekleme tekniğidir¹³. Yaşam hikâyeleri dinlenecek kişilerin özellikleri yaşlarının 50 yaş ve üstünde olması, Kütahya'nın yerli halkından olması ve evli olmalarıdır. Görüşülen ilk katılımcı diğer katılımcıların bilgilerini araştırmacılara vermiş ve bu kişilere ulaşıldığı takdirde konuya ilişkin sağlıklı veri toplanabilecek uygun katılımcılar olabileceklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda ulaşılan diğer dört katılımcı ilk katılımcının önerileri ile görüşülerek araştırmaya dahil olmuşlardır. Çalışmada bu özelliklere sahip üç erkek ve iki kadın olmak üzere toplam beş katılımcı ile görüşmeler yapılmış ve yaşam hikâyeleri kaydedilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın amacı doğrultusunda aranan özelliklere sahip, araştırmaya katkı vermeyi kabul eden ilk kişi ile görüşme yapılmıştır. Ardından bu kişiden yakın çevresinden belirlenen özellikleri karşılayan kişiler önermesi istenmiş, önerilen kişilerle irtibata geçilmiş, görüşmeyi kabul eden kişilerle randevulaşmış ve belirlenen yer ve zamanda buluşularak görüşmeler yapılmıştır. 2016 yılı Ocak ayında gerçekleştirilen görüşmelerin ikisi katılımcıların evinde, üçü ise iş yerlerinde yüz yüze yapılmış ve kendilerinden izin alınarak ses kayıt cihazına anlattıkları yaşam hikâyeleri kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Veri analiz süreci boyunca yazıya aktarılan yaşam hikâyeleri defalarca okunur, bu süreçte araştırmacı ölçütlere dayalı örüntüler, parçalar ve temalar bulmak için incelemeler yapar. Bu okumaların sonunda araştırmacı kodlama yapmak için anlatılan yaşam hikâyesinde geçen olayları, yerleri, etkinliklerin nerelerde ve nasıl gerçekleştiğini analiz eder¹⁴. Bu araştırmada da katılımcıların görüşmeler esnasında ses kaydına alınan kişisel yaşam hikâyeleri önce yazıya dökülmüştür. Bu hikâyeler araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız bir biçimde defalarca okunarak hikâyelerde geçen olaylar, yerlerine, tarihlerine ve konularına göre işaretlenmiştir. İşaretlenen yerlerin kenarına notlar alınarak daha sonra ayrı kâğıtlara bu notlardan kodlar çıkarılmıştır. Ardından araştırmacılar tarafından oluşturulan kodlar karşılaştırılarak bu kodların hangi tema ve kategoriler altında sınıflandırılacağına karar verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, katılımcılardan elde edilen anlatılar doğrultusunda, araştırmanın amacına uygun olarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Kültürel mirasın önemli

öğelerinden olan ve bu çalışmanın ana temasını oluşturan düğünler teması altında evlilik ve sünnet törenleri alt temalar olarak ele alınmıştır.

Evlilik Törenleri Alt Teması

Düğünler temasında evlilik törenleri; öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılan işler göz önünde bulundurularak kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler görücülük, dünürçülük, söz kesme, nişan, nikâh, kına/düğün ve düğün sonrası etkinlikler olarak ortaya çıkmıştır.

1) Görücülük

Ailelerin evlenme çağına giren oğullarına çevrelerinden uygun kız aradıkları, baktıkları, beğendikleri sürece görücülük adı verilir.

a) Kız Bakma/Arama

Araştırmadaki katılımcıların anlatıları dikkate alındığında, günümüzde evliliğe hazırlanan gençlere sunulan eş adayları ile tanışma, görüşme ve eşlerini belirleme imkânının geçmişte sunulmadığı ve bu işlerin anne/baba tarafından yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

Araştırmadaki anlatıcılardan Mehmet Ali Bey bu süreç ile ilgili şu bilgileri vermektedir:

“Bizimkinde, işte sabah mesela kız evine benim annem sabah saat dokuz, dokuz buçuk gibi erken gidiyor evlerine bakıyor. En çok dikkat ettikleri yer tuvalet, mutfak. Eğer buralar temizse o evin insanları temizdir, titizdir, çalışkandır. Ve habersiz gidilir. Olduğu gibi, doğal, natürel halini görürsün. Tabi onların düşüncesi bu. Tabi bu işleri annem yapmış. Annem kendisi gitmiş.”

b) Kızın Hamamda Görülmesi

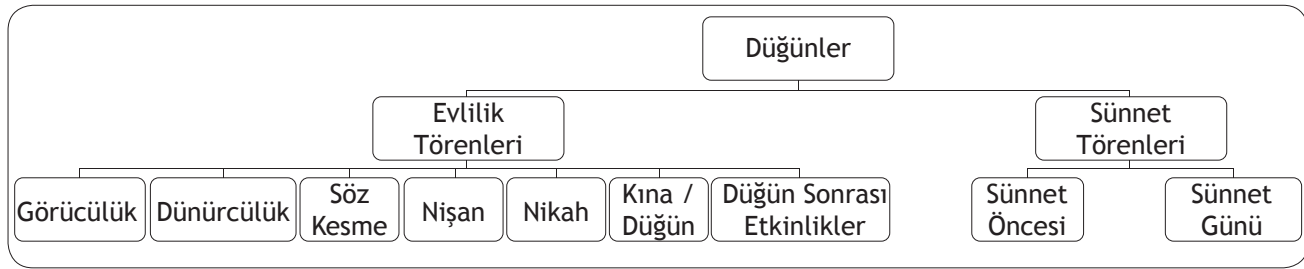
İsteme sürecine geçilmeden önce gelin adayı kız, oğlan annesi tarafından hamamda incelenmektedir. Anlatıcılardan Şükran Hanım, isteme öncesinde kayıncı tarafından hamama götürüldüğünü “Kayıncım rahmetlik beni banyoya göttü. Ben bi gören de, demiş. Görmedi ya hiç. Ona göre peki diyem demiş. Gittik, annemle banyoya gittik. Ben ne baş yıkamasını bilirim, ne bişey. Ondört yaşında, onbeşime yeni girdim. Eyî, aman iyi iyi demiş, alam oğlum demiş buna, neyse.” şeklinde ifade etmektedir.

c) Gelin ve Damadın Görüşmesi

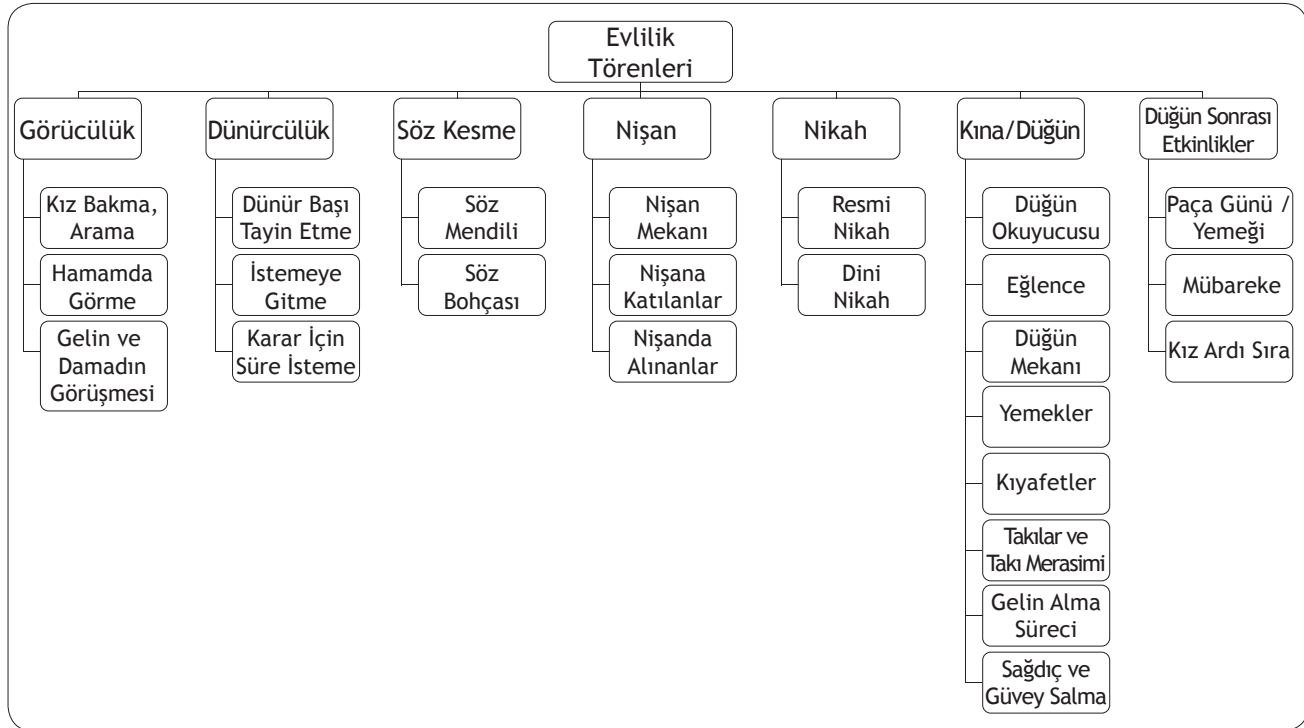
Gelin ve damadın görüşmesi, tanışması evliliğin önemli aşamalarından birisidir. Katılımcılardan Şükrü Bey şunları anlatmaktadır:

¹³ Teddlie / Tashakkori 2015: 211.

¹⁴ Clandinin 2000 / Connelly 2000 / Kear 2012.

Şekil 1: Düğünler / Weddings

Şekil 2: Evlilik törenleri / Marriage ceremonies

“Şükrü dedi yürü gidelim. Kız balkonda oturuyordu, görceğimiz kız, dedi. Orda gördüm içinden geçtim ama. Gördüm göremedim ben bunu. Ya Rukiye Hanım Teyze ben bundan bişey anlıyamadım. Boyunu posunu görmedik. Oturuyor bir kız. Önünden hızlıca geçtik. Şükrü Kütahya’da kız görmek kolay değil öyle. Almayıverirseniz çok ayıp olur.”

2) Dünürçülük

Evliliklerde gelin adayı belirlendikten sonraki en önemli aşama dünürçülük yani kız isteme sürecidir.

a) Dünür Başı Tayin Etme

Kız istemeye giden grup içerisinde her iki aileyi iyi tanıyan ve iki taraf arasında arabulucu rolünü üstlenecek bir kişi yer almaktadır. Bu kişiye dünür başı adı verilmektedir. Dünürbaşı ile ilgili olarak katılımcılar şu açıklamaları yapmışlardır.

Mehmet Ali Bey: “Oğlan evinin tayin ettiği birisi dünür başı. Yani hakem bi nevi. Ara bulacak.”

Şükran Hanım: “Teyzemin gelini benim dünür başımdı.

Akşamleyin erkekler falan hepsi toplanmış gelmiş. Dünür başı da tabi mecbur olacak ki iki tarafı da. Yani konuşmaları falan idare edecek.”

b) İstemeye Gitme

Kız istemeye dünür başı ile birlikte ailenin büyükleri gitmektedir. Anlatıcıların bahsedilen konularla ilgili açıklamaları şöyledir:

Şükrü Bey: “Oğlan evinin kayınta, amca, ağabey, yakınları giderler. Biz sizin kızınızı Allah’ın emri, peygamberin kavliyle istiyoruz, derler. Bir büyük ister.”

Şükran Hanım: “Akşamleyin erkekler falan hepsi toplanmış gelmiş. Kaynatam, kaynım, eltilerim Allah rahmet eylesin. Kayınlarım hepsi.”

Şükrü Bey: “Çiçek yapılır. Zamana göre bir kutu çikolata yapılır. Şeker, çay, lokum değişik şekillerde hediyelerle gidilir.”

Nurdan Hanım: ““Kız istemeye ailenin büyükleri

gider. Kütahya'nın yerlilerine perşembe akşamı gidilir. Kız istemeye ya da kız görmeye.”

c) Karar İçin Süre İsteme

Kız tarafı, isteme olayından sonra oğlan tarafına kararını hemen bildirmemekte ve düşünmek için süre istemektedir. Anlatıcılar, bu süreci şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Şükran Hanım: “Babam rahmetlik dedi bana bir hafta on gün izin verin. Kütahya'nın âdeti böyledir.”

Nurdan Hanım: “Kız evi biraz nazlı oluyor. Hemen vermez yani. İstemeden sonra işte on gün sonra buyrun. Araştırma devresini araya koymak için ya da on beş gün sonra buyrun denir.”

3) Söz Kesme

Söz kesimi, dünürçülük yani kız isteme aşamasından sonra gelmektedir. Bu aşama söz mendili ve söz bohçası başlıkları altında incelenmiştir.

a) Söz Mendili

Söz kesmenin sembolü olarak kız evi tarafından oğlan evine bir mendil verilmektedir. Söz mendili ile ilgili anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Şükran Hanım: “Akşamında gelirler. Söz mendili gibi böyle bir şey verilir ellerine bi tek bi söz mendili.”

Nurdan Hanım: “Söz mendili verilir. Kenarı iğne oyali ipek bir mendildir. Ve erkeğin de ipek bir mendili vardır. İşte üzerine de nakış işlenir.”

b) Söz Bohçası

Söz kesme merasimi, aileler tarafından önceden hazırlanan bohçaların karşılıklı takdim edilmesiyle son bulmaktadır. Anlatıcılar, söz bohçasını şu cümlelerle açıklamışlardır:

Nurdan Hanım: “Kütahya'nın âdetlerinden bir tanesi bohça. Kız evinin yaptığı oğlana. Annesine, babasına, kardeşlerine, anneanne, babaanne varsa onlara, teyze, dayı sözde de yapılabiliyor. Söz ve nişan birlikte de yapılabiliyor. Ama mutlaka sözde bohça verilir. Bu da işte damada ve aile içindekilere olur. Sonrasında da nişanda bu bohçanın üzerine ilave edilerek daha büyük ve daha kapsamlı aile yakınlarına da bohça veriliyor.”

4) Nişan

Anlatılardan yola çıkarak bu bölüm nişan mekânı, nişana katılanlar ve nişanda alınanlar olmak üzere üç başlık altında işlenmiştir.

a) Nişan Mekânı

Nişan, kız evi tarafından organize edilmektedir. Anlatıcılardan Mehmet Ali Bey ve Şükrü Bey'in ifadeleri şöyledir:

Mehmet Ali Bey: “Nişan kız evinin himayesinde yapılır o. Eski evlerde biliyorsunuz büyük evler. Divanhanesi ayrı, bahçesi ayrı vesaire, böyle konak tipi evler. Eskiden böyle salon falan olmazdı. Eski evler tabi eski Kütahya evleri öyle. Tabi varsa divanhanesinde falan olur. Yoksa bir komşusundan rica ederdi.”

Şükrü Bey: “Eskiden nişanlar evlerde olurdu. Kızlar, bayanlar ayrı bir odada, erkekler ayrı bir odada.”

b) Nişana Katılanlar

Nişan törenlerine aile büyükleri ve yakın akrabalar çağrılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Mehmet Ali Bey: “Yakın, büyükler gider bak, aile büyükleri işte nedir amca, dayı, hala. Yakın birinci derece. Birinci derece amca, dayı. Hatta belki yetişkinler varsa bunların çocuklarına bile çıkılmaz bak. Mesela amcakızı, dayı çocuğu/oğlu falan dayıkızı falan böyle değil. Sadece mesela amca ve eşi. Dayı ve eşi. Hala ve eşi gibi.”

Nurdan Hanım: “Aile yakınları çağrılır. Ailede hani, hemen hemen yakın akraba diyebileceğimiz insanlar gelirler.”

c) Nişanda Alınanlar

Nişanda ikramlık olarak alınanlara ilişkin anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Ali Bey: “Nişanda çay, şeker, kahve alınır. Oğlan evi alır onları. İşte, pasta o zaman eskiden vardı, bizim zamanımızda pasta gazoz vardı. Daha eskilerden aslında bu pasta, gazoz yerine eskilerden şerbet verilirmiş. Nişan şerbeti dağılırmış. Kahve, arkasından nişan şerbeti.”

Nurdan Hanım: “Bazı ailelerde yani Kütahya'nın yerlilerinde vardır. Çerez tepsisi. Ya nişana müteakip yani nişandan hemen sonra ya da nişan gecesi gider.”

5) Nikâh

Nikâh resmi nikâh ve dini nikâh olmak üzere 2 başlık altında incelenmiştir.

a) Resmi Nikâh

Evlilik amacıyla bir araya gelmiş çiftlerin evliliklerinin, kanunen resmiyet kazanmasıdır. Resmi nikâh sürecini anlatıcılarımız şöyle anlatmışlardır:

Nurdan Hanım: “Aile büyükleri, sadece aile büyükleri.

Anne, baba, babaanne, dede onlar toplanarak oğlan evinde kıyıldı. Bu ailenin isteğine bağlı. Kız evinde de oğlan evinde de olabilir.”

Şükrü Bey: “Kütahya’da belediye nikâh salonu vardı. Çamlıbahçe’de. Öğretmen evinin karşısında. Bizim nikâhımız orda oldu.”

b) Dini Nikâh

Dini nikâh, nişanlılık aşamasında veya resmi nikâh kıyılma aşamasında, genellikle imamlar tarafından kıyılmaktadır. Anlatıcıların dini nikâh hakkındaki ifadeleri şunlardır:

Şükrü Bey: “Bizim zamanımızda bir araya gelecekler, görüşecekler diye zaman zaman sinemaya giderdik. Başka düğünlere giderdik iki nişanlı olarak daha düğün olmadan. O zaman hemen bi imam çağırırlar. İmam nikâhı kıyılır, resmi nikâh olmadan.”

Mehmet Ali Bey: “Biz mesela nişanlandık. Bizim nişanlılık dönemimizde biz beraber bırak el ele, kol kola gezmeyi yan yana çarşıya çıkıp gezmiş, bir yerde oturup yemek yemiş, sohbet etmiş, muhabbet etmiş değilizdir.”

6) Kına ve Düğün

Bu bölüm düğün okuyucusu, eğlence, düğün mekânı, yemekler, kıyafetler, takılar ve takı merasimi, gelin alma süreci, sağdıç ve güvey salma başlıkları altında incelenmiştir.

a) Düğün Okuyucusu

Düğün yapan aileler yakınlarının, arkadaşlarının düğünden haberdar olmaları için düğün okuyucusu çıkarmaktadırlar. Şükrü Bey ve Mehmet Ali Bey’in düğün okuyucuları ile ilgili ifadeleri şöyledir:

Şükrü Bey: “Eskiden düğün okuyucuları olurdu. Düğün okuyucusu. Gökçimen’den, Ahırdı’ndan Yenimahalle’ye bütün Kütahya’yı bilir. Filancanın selamı var. Düğüne davet ediyorlar.”

Mehmet Ali Bey: “Okuyucu. O semtleri, insanları çok iyi bilen insanlar varmış onun görevi okuyuculuk. Gider filancanın düğünü var. Şu, şu, şu söyler davetiye yok ya.”

b) Eğlence

Düğünlerde genellikle kına gecesinde ve gelin alındıktan sonra oğlan evinde çalgılı eğlenceler yapılmaktadır. Eğlencelerde, kadınlar ve erkekler bir arada eğlenmemektedir. Anlatıcıların düğün eğlenceleri hakkındaki ifadeleri şunlardır:

Şükran Hanım: “Teyip, meyip yok. Tefcilerimiz vardı. Kel Hacer, Kör Hacer. Hepsinin adı vardı onların. Onlar

vardı. Onlar tef çalar. Ağır elbise giyerler. Kaşıklarla Kütahya oyunu oynanır karşılıklı. İkili, ikili, ikili ikili. Bunlar oynanırdı oyun olarktan. Kütahya’nın kar mı yağdı dağına oynanır. Çöktüm, söktüm söktüm oynanır.”

Mehmet Ali Bey: “Eskiden böyle işte cümbüş çalan darbuka çalan kadınlar vardı. Bunların isimleri vardı. Benim hemen çocukluğumdan aklıma geliveren bi Tül Hatçemiz vardı mesela. Kadınların şeyinde cümbüş çalar falan. Kendi aralarında darbuka çalarlar. Ve kadınlar, erkekler bir arada eğlenmezlerdi. Düğün yapıyorsa erkekler dışarı çıkar kapının önünde beklerler.”

Şükrü Bey: “Kadınlar kendi arasında düğün yapıyorlar. Çeyiz altı deniyor buna. Kütahya türküleri söyleniyor. Kütahya oyunları oynanıyor.”

c) Düğün Mekânı

Düğün mekânı olarak eski konakların divanhaneleri veya bahçeleri kullanılmaktadır. Anlatıcıların bunu destekleyen ifadeleri şunlardır:

Şükran Hanım: “Bu şimdi şey evleri oldu ya. Konaklar oldu. Ordan çıktım ben gelin.”

Nurdan Hanım: “İlk giriş katında, çok büyük, oralarda yapıldı kınalar. Genellikle de gündüz kınaları tercih edilirdi.”

Mehmet Ali Bey: “O konaklarda divanhanelerde veya evlerin bahçelerinde.”

d) Yemekler

Anlatıcıların düğün yemekleri ile ilgili ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

Şükran Hanım: “Pirinç ile zerde döker. Zerde de pirincin şekerlenmiş şekli. Pirinç pilavının tuzsuz şekerlenmiş şekliyle gündüz kınada herkese pilav verilir. Kız evi verir.”

Nurdan Hanım: “Gündüz yapılan kınalarda mutlaka zerde ile pilav ikram edilir. En önemli husus odur kız kınalarında. Ve bunları, buradaki ikramı kız evi yapar.”

Şükrü Bey: “Akşama hali vakti yerinde olan zenginler güvey salma yaparlar, takım yemek olur o. Bu düğün çorbası Kütahya’ya hastır bu. Yoğurtlu çorba deriz biz bunu. Çevirme. Onun arkasında işte güveç gelir. 4 kiloluk her sofraya. Masa değil yer sofrasında. Sonra güveçten sonra pilav, börek. Sonra ev baklavası. Bir tane yedin mi doyarsın böyle. En son da yaprak dolması gelirdi.”

e) Kıyafetler

Şalvar, ağır elbise, üç etek düğünlerde giyilen kıyafetlerin en önemlileridir.

Nurdan Hanım: “Bizde şalvar olayı vardır. İşte altı

metre kumaştan dikilir şalvarımız ve üstü çok değişik şekillerde olur. Simli sırmalı olur. Altı da çok büyük bir şalvar. Sokmalı bir şalvardır. Ve üzerine mutlaka iğne oyası olur. Kütahya’da ağır elbise vardır mutlaka. Eğer kızın kendinin yoksa kayınvalide yaptırır. Ya da yapılı vardır mutlaka geçmişten gelen. O kına gecesinde ve düğünde giyilir. Kına gecesinde önce normal ipekli bir şalvarla çıkar gelin. Sırayla kaç kıyafeti varsa ki bu en az 6-7 ile başlar 10-15’e kadar çıkar. Kına yakılacağı zaman da taçlı olan tefebaşını üç etek tarzında giyer ve onla kına yakılır. Kayınvalide kına yakılma aşamasında eline mutlaka altın koyar. Kınasını eline kapatır. Oradaki herkes ağır elbise giyer. Sırmalı işlemelidir bunlar.”

Ali Bey: “Kıyafet olarak simli, kadife, pullu, ipekli bunlar. Bu dört takım muhakkak olurdu. Ağır elbisesi işte, pullu dediğim ağır elbise yani. Kimisi üç etek eder.”

f) Takılar ve Takı Merasimi

Düğünlerde, oğlan evi ile kız evinin anlaşmasına bağlı olarak oğlan evi tarafından takılar alınmaktadır. Anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Şükran Hanım: “Şimdi oturulur. Kız tarafından bi arkadaşları olur. Aracıyı sokarlar. Aracı söyler. Beş bilezik, beş tane giremiz, elmas küpe, elmas yüzük. Oğlan tarafı da der. Ya bu kadar halimiz bizim yok denir. Mesela beş istediye üçe iner. Yani ziynetsiz kız alınmaz. Biz hiçbir şey istemedik. 5 tane bilezik taktılar. Ondan sonra küpe yüzük taktılar.”

Kız evinin takı merasimi kız evinde, oğlan evinin takı merasimi oğlan evinde yapılmaktadır. Anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Nurdan Hanım: “Kız evinde gelin çıkmadan önce takı merasimi yapılır. Kız evinin yakınları kuşak deriz biz buna. Arkasından takı merasimi yapılır. Gelin o şekilde çıkar al duvağıyla.”

Ali Bey: Ondan sonra takı olur. Eskiden öyle bizim zamanımızda öyleydi. Kız evi kız evinde, oğlan evi oğlan evinde takısını yapardı. Ondan sonra takılar takılır. Akraba oradaki akraba eş dost.”

Şükrü Bey: “Takı da orda oluyor. Eskiden nikâhta olurdu. Nikâhtan sonra hemen. Herkes yakın akraba altın takar, giremiz takar, yüzük takar, bilezik çoğu para takar ne olursa.”

g) Gelin Alma Süreci

Geçmişte üç etek veya ağır elbise denilen kıyafetler gelinlik olarak giyilmektedir. Daha sonraki dönemlerde, beyaz gelinlikler giyilmeye başlanmıştır. Anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Nurdan Hanım: “Geline babası kuşak bağlar okuya okuya. Gelin o şekilde çıkar al duvağıyla. Ve bu üç etek dediğimiz elbise giyilir. Şimdi gelinliğe döndü beyaz gelinliğe ama. Üç etek eskiden o işte elmas taşlı üç etekle çıkar.”

Şükrü Bey: “İşte evin büyüğü kıza kuşak kuşatıyor. İşte hayırlı uğurlu olsun. Kırmızı bi kuşak. Annem rahmetliğin de o elbiselerden bi elbise var bizde. Kız evine göndermiş bununla istiyorum. Ben böyle gelin oldum, bu kıyafetle. Ben gelinimi de böyle istiyorum diyor.”

Gelin almaya giderken konvoy oluşturulmaktadır. Bu konuda anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Şükran Hanım: “Araba konvoy olur. Gelin alma gelinir korna çalına çalına. Şimdi önlük bağlıyorlar eskiden biz elbiselik kumaş bağlardık. İkişer metre ikişer metre keser. Öyle kumaş bağlardık.”

Şükrü Bey: “Faytonla gidiliyor kız almaya. O zaman araç da yok. Taksi yok. 1960’lı yıllarda. Fayton. Kapalı fayton var, açık fayton var.”

Gelin oğlan evine dualarla indirilmektedir. Eve girmeden önce bazı âdetler uygulanmaktadır. Bu konudaki açıklamalar şöyledir:

Mehmet Ali Bey: “Kapıdan içeri girmeden önce kayınvalide karşılar. Kızım evine yuvana hoş geldin. Hemen onun elinde bi tas vardır. Orda işte yağ, bal falan. Hemen onu eliyle kapının işte üstüne artık neresine eşiğine sürer. Kızım huzurun, ağzının tadı yağ bal olsun. Bereketin yuvanın bereketi içinde olsun. Huzurlu mutlu olun der.”

h) Sağdıç ve Güvey Salma

Güvey salmaya damadın babası, arkadaşları ve oğlan evinin erkeklerinden büyükler katılmaktadır. Şükrü Bey bu durumu şöyle anlatmıştır: “Akşama da babam rahmetli kendi arkadaşlarını da güvey salmaya davet ediyor. Ben de kendi arkadaşlarımı davet ettim. Meşaleler içinde bana güvey saldılar. O anda da eve girerken birinden sırtıma bi yumruk yedim.”

Düğünlerde oğlanın biri bekâr, biri evli olmak üzere iki sağdıç bulunmaktadır.

Ali Bey’in sağdıç ile ilgili anlattıkları şöyledir: “Bir bekâr sağdıç vardır. Bi de evli sağdıç vardır. Bekâr sağdıç hizmet eder o misafirlere. Yemeğinden, içkisinden, oturup kalkmasından. Evli sağdıç da o gerdek gecesine ne olması gerektiğini anlatır. Tecrübeli. Benim düğünümde sağdıç çok zahmete girdiydi. Cebinden masraf ettiydi. Bir bohça hazırladılar ona. Sağdıç bohçası diye. El işlemeli bir bohçanın içine iyi gömlek, kravat, iç çamaşırı hepsini koydular hediye ettilerdi.”

7) Düğün Sonrası Etkinlikler

Bu bölüm paça günü/yemeği, mübareke ve kız ardı sıra olmak üzere 3 başlık altında incelenmiştir.

a) Paça Günü/Yemeği

Düğünün ertesi günü paça günü olarak isimlendirilmektedir.

Bu güne ait yaşantıyı Şükran Hanım şöyle anlatmıştır: “Ertesi günü oğlan evi hısını, akrabasını çağırıp paça ekmeği yapar. Kız evinden gelen eti kor. Baklavayı kor. Sofralar kurulur. Teyzeleri yengeleri kimleri varsa oğlan evinin onlar gelir. Paça ekmeği yaparlar.”

b) Mübareke

Mübareke, evlenen kızın evine yapılan “hayırlı olsun” ziyaretidir.

Nurdan Hanım: “Mübarekede gelin eğer beyaz gelinlik giydiyse onu dahi giyer. Nişanlılığı ile kapıda gelen misafiri karşılar. Mutfağa gelin hiç girmez. Ön hazırlığını yapar. Mutfaktan çekilir. Gelen misafir mesela şeker tutacak ya da kahveyle başlanır. Kahve veriyor bi şalvarını giyer, gider değiştirir gelir. O götürür içerde ikramını yapar. Bütün kına boyunca ve kınada giyemediği ne kadar şalvarı, üçeteği varsa giyer en son gelinlikle uğurlar. Gelen misafirleri. Eğer eksik giyerse de bizim hiç mi hatırimız yok denir. Gelin evi gezilir dolaşılır mutlaka geldiğinde.”

c) Kız Ardı Sıra

Düğün sonrasında kız evi, oğlan evini yemeğe davet etmektedir. Bu yemeğe kız ardı sıra adı verilmektedir. Takip eden günlerde oğlan evi de kız evini yemeğe çağırarak ve gelin ve damat her gün bir akrabasını ziyaret ederek el öpmektedir. Anlatıcıların ifadeleri şöyledir:

Şükran Hanım: “Evlilik sonraki haftada kız annesi muhakkak kızını yemeğe çağırır. Yalnız kızı değil. Bir hafta sonra annem davet etti. Bir hafta sonra ben

geldim. Kaynatam kaynanam eltilerim hepimiz geldik.”

Nurdan Hanım: “3-4 gün sonra gittik biz. Kız evi annesi zaten yemek verir kızın. Yemeğe çağırır. Kayınvalidesi yakınları işte görüncesi, kayını, eltisi hep birlikte gidilir. Orda bir ağırlanır. Yemek yenir.”

Şükrü Bey: “Kız evini kız ardı sıra derler de. Eskiden biz mesela 20 kişi-30 kişi gittik. Takım yemek hazırlamışlar. Güveç hazırlamışlar. Biz de onları çağırarak.”

Sünnet Törenleri Alt Teması

Sünnet törenlerinde sünnet öncesi yaşananlar ve sünnet günü yaşananlar olarak iki temel kategori oluşmuştur.

1) Sünnet Öncesi Yaşananlar

Sünnet öncesi yaşananlar kına (eğlence), mekân seçme ve hediyeler olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

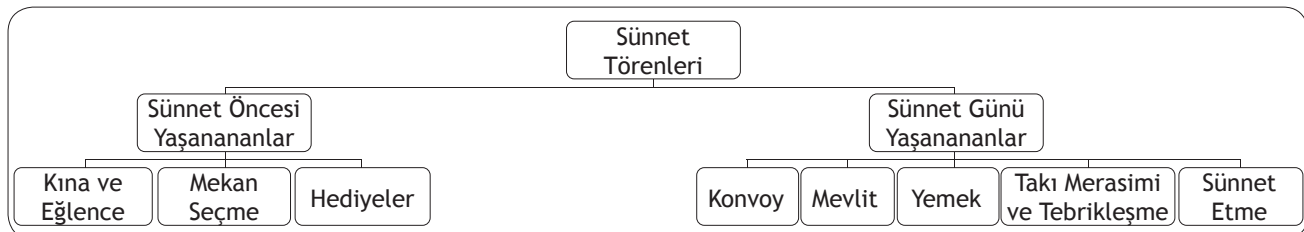
a) Kına ve Eğlence

Sünnet töreninden bir önceki gecede kına (eğlence) düzenlenmektedir. Bu eğlencelerde kadın ve erkekler ayrı yerlerde eğlenmektedir. Eğlenceler davul ve zurna eşliğinde yapılmaktadır. Katılımcılar eğlenceleri şöyle anlatmıştır:

Mehmet Ali Bey: “Kadın erkek eğlencesi gene olmaz. Kadınla erkek karşı karşıya oynamaz. Kadınlar ayrı eğlenir. Erkekler ayrı eğlenir. Kınası gene düğün kınası yapılır. Ben mesela kendi düğünümde bizi hemen ertesi gün sünnet olcaz mesela Pazar günü sünnet olcaksak cumartesiye pazara bağlayan gece davul zurna gelir. Davul zurna eşliğinde davul zurna artık akşama başlar ikinci vakti. Akşama kadar çok fazla milleti rahatsız etmiyecek şekilde isteyen orda oynar eğlenir. Ben mesela cumartesi günü oğlumun güzel kına gecesini yaptım.”

b) Mekân Seçme

Sünnet törenleri, konakların divanhanelerinde veya bahçelerinde yapılmaktadır. Yer yoksa sokakta da yapılabilir. Anlatıcılardan Mehmet Ali Bey’in mekân ile ilgili görüşleri şöyledir: “Divanhaneli evler

Şekil 3: Sünnet törenleri / Circumcision ceremonies

büyük evler şimdiki işte konak tabir ettiğimiz evler. Büyük divanhaneler. Ya orlarda yapılır. Veya işte bahçelerinde yapılır. Ya da öyle yer yoksa sokakta yapılır.”

c) Hediyeler

Sünnet öncesinde sünnet sahibi yakın akrabalarına elbise ve şalvar diktirmektedir. Onlar ise sünnet çocuğuna bohça hazırlamaktadırlar. Anlatıcılar, bu durumu şöyle ifade etmişlerdir:

Şükrü Bey: “Hısım akrabalar sünnette bohça yaparlar. O bohçalarda çok zengin olur. El işlemeli bohça içinde hem düğünde hem sünnette yünlü kumaşlar, kayınnaya 7-8 metre entari şalvar. Bürümcük gömlekler, iyi gömlekler.”

2) Sünnet Günü Yaşananlar

Sünnet günü yaşananlar konvoy, mevlit, yemek, takı merasimi ve tebrikleşme, sünnet etme olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir.

a) Konvoy

Sünnet olacak çocuğu gezdirmek için konvoy oluşturulmaktadır. Önceleri at veya fayton ile gezdirilen çocuk, son dönemlerde araba ile gezdirilmektedir. Konvooya katılan arabalara hediye asılmaktadır.

Şükrü Bey: “Atla gezdirdim. Köyden eyerli at gettiler.”

Nurdan Hanım: “Mutlaka önce gezdirilir konvoyla. Eskiden bunu faytonlarla yaparlarmış. Çocuk at üstünde gezermiş. Şimdi artık arabalarla, araçlarla bir konvoy yapıyor.”

b) Mevlit

Sünnet törenlerinde çocuk sünnet edilmeden önce mevlit okutulmaktadır.

Şükran Hanım: “Sünnet kesilmeden evvela mevlit okunur.”

Mehmet Ali Bey: “Öğle vaktine kadar mevlidini okuttuk.”

c) Yemek

Sünnet törenlerinde katılanlara yemek ikram edilmektedir. İkram, çocuğun sünnet edilmesinden sonra yapılmaktadır. Yemek ikramı ile ilgili anlatılar şöyledir:

Şükrü Bey: “Yemekli oldu. Bahçede evimizin durumu müsaitti. Büyük sofralarda.”

d) Takı Merasimi ve Tebrikleşme

Yemek ikramından sonra takı merasimine geçilmektedir. Anlatıcılarımızın ifadeleri şöyledir:

Nurdan Hanım: “Gelenler de takılarını çocukların yanında işte takarlar. Altın yastığı vardır. Ona takıları takılır. Çocuğu tebrik edip ayrılırlar.”

Şükrü Bey: “En iyi hediye saatti. Eskiden çocuklarda saat pek yoktu. Zengin bir tane saat verir.”

e) Çocuğun Sünnet Edilmesi

Sünnet olacak çocuk, günümüzdekinin aksine, düğün günü sünnetçi tarafından sünnet edilmektedir. Bu durumu anlatıcılarımız şöyle ifade etmişlerdir:

Şükran Hanım: “Bir gün evvela gecesi kınası oluyor ertesi gün kesiliyor çocuk gidiyor.”

Mehmet Ali Bey: “Şimdi önceden kesiliyor. O zaman sünnetçi gelir. Aynı gün sünnet kesilir.”

Sonuç ve Tartışma

Kütahya’da yapılan düğünlerin kişilerden toplanan bireysel hikâyeler ışığında incelendiği bu çalışmada, Kütahya’daki tören ve kutlamalardaki âdet ve uygulamaların, Türk dünyasıyla ve Anadolu’nun çeşitli yörelerindeki topluluklarla çoğunlukla örtüştüğü tespitini yapmak yanlış olmayacaktır. Örneğin, evlilik törenlerinde eş seçiminin anne ve babalar tarafından yapılması geleneğine Kırgızlarda da rastlanmaktadır. Aynakulova’ya (2006) göre, Kırgızlarda gelin seçme konusunda baba, oğlunun istek ve arzusunu dikkate almakla birlikte son kararı o vermektedir. Bu durumun aksine Tatarlarda ise, kız ve erkek çok nadir olarak birbirini tanımadan, bir araya gelip görüşmeden evlenmektedirler¹⁵. Ayrıca kınada gelin olacak kızın ağlatılması ve kına yakılan avucuna altın koyulması âdetine Kızılcahamam yöresi düğün geleneklerinde¹⁶; gelinin çıkarılması sırasında kırmızı kuşak bağlanması âdetine Çankırı’da¹⁷ ve Misis’te¹⁸; gelinin oğlan evine indirildiği sırada kapıdan girerken elinde yağ ve bal olan kişiden bunları alıp kapıya sürmesi âdetine Bolu evlenme geleneklerinde¹⁹ rastlanmaktadır.

Düğünlerdeki âdet ve uygulamalar, ülkemizin çeşitli yörelerinde değişik isimlerle anılmaktadır. Örneğin Kütahya’da düğünden sonraki gün “paça günü” olarak isimlendirilirken Niğde’ye bağlı Kemerhisar yöresinde

¹⁵ Çetin 2005.

¹⁶ Akpınar 2009.

¹⁷ Vardar 2010.

¹⁸ Peker 2008.

¹⁹ Ögüt / Eker 1998.

“yüz açma”, Tunceli’de “yüz açımı”, Edirne’nin Keşan İlçesi’nde “duvak indirme”, Afyon ve Denizli Merkez’de ise “gelin sabahı” olarak bilinmektedir²⁰.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, düğünlerdeki âdet ve uygulamaların zaman içerisinde ortadan kalkabileceğini veya günün şartlarına göre değişime uğrayarak süreklilik arz edebileceğini göstermiştir. Örneğin Koç (2006) araştırmasında geçmişte Kütahya’daki düğünlerde özellikle tefebaşı ve pullu üçetek kıyafetinin gelinlik kıyafeti olarak tercih edildiğini belirtmiştir. Bu araştırmada da aynı bulgulara ulaşılmasına rağmen günümüzdeki düğünlerde bu kıyafet yerine beyaz gelinlik giyilmektedir. Davetiye kartlarının ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması nedeniyle günümüz düğünlerinde okuyucu çıkartma uygulaması da ortadan kalkmıştır. Kız ve erkeğin birbirini görmeden evlenmeleri, düğün mekânı olarak konakların kullanılması, gelin indirilirken uygulanan ritüeller (kapıya bal sürülmesi, buğday, şeker saçılması gibi), paça günü/yemeği, kız ardı sıra yemeği gibi âdet ve uygulamalara da günümüzde nadiren rastlanmaktadır. Bunun yanında düniçülük, söz kesilmesi, nişan, nikâh, konvoy, eğlence, yemek ikramı, takı alınması ve takı merasimi yapılması gibi âdet ve uygulamaların günümüzde de devam ettiği görülmektedir.

Anlatılardan yola çıkarak, Gönen’in (2006) geçmişini Dede Korkut Hikâyelerine dayandırdığı beşik kertmesi ile evlilik ve başlık parası geleneğine Kütahya’da rastlanmadığını söylemek mümkündür. Sünnet düğünlerinde mevlit okutulması ve çocuğun düğün günü sünnet edilmesi usulü sadece Kütahya’ya has bir durum değildir. Kırımlı’nın (2010) Trakya’da yaptığı çalışmaya göre, sünnet düğünlerinde çocuk düğün günü sünnet edilmekte ve aynı gün mevlit okunmaktadır. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde olduğu manada kirvelik geleneği Trakya köylerinde olmadığı gibi Kütahya’da da görülmemektedir.

Toplumların geçmişten günümüze taşıdıkları kültürel değerlerin önemli bel kemiğini oluşturan gelenek ve göreneklerin yaşatılması büyük önem taşımaktadır. Tarihsel süreçte toplumların kimlik göstergeleri olarak ifade edilebilecek bu değerlerin korunması, diğer nesillere bırakılacak kültürel miras olarak düşünülebilir. Bunun için, düzenlenecek festivaller, kongreler, panayırılar vb. yaşantılar yoluyla geçmişten günümüze gelenek ve göreneklerin yeni nesillere tanıtımı yapılabilir.

Kaynakça

- ABİK, Y., 2005.
“Nişanlanma ve Nişanlılık.” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 54.2: 65-152.
- AKPINAR, M., 2009.
“Kızılcahamam Yöresi Düğün Gelenekleri ve Kına Türküleri.” Milli Folklor Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi: 127-133.
- ARAZ, N., 1997.
21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Âdetlerimiz (Türk Töresi). Düz. Necat Birinci ve Kazım Yetiş. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- ARTUN, E., 2006.
“Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları.” Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi. (<http://turkoloji.cu.edu.tr>).
- AYNAKULOVA, G., 2006.
“Kırgızlarda Evlilik ve Evlenme Törenleri.” Milli Folklor Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi: 95-106.
- AYTÜRK, N., 2013.
Sosyal Davranış ve Protokol. Dü. Nihat Aytürk ve Adili Sadık Bahçe. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- CLANDININ, D. J. / CONNELLY, F. M., 2000.
Narrative inquiry: Experience and story in qualitative research. San Francisco: Jossey-Bass.
- CONNELLY, F. M. / CLANDININ, D. J., 1990.
“Stories of Experience and Narrative Inquiry”. Educational Researcher 19.5: 2-14.
- CRESWELL, J. W., 2012.
Educational Research. Boston: Pearson Education.
- CRESWELL, J. W., 2013.
Research Design (Araştırma Deseni). Çev. Selçuk Beşir Demir. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- ÇETİN, Ç. Z., 2005.
“Tatar Türklerinin Düğün Geleneği.” Modern Türklük Araştırmaları Dergisi: 92-119.
- GÖNEN, S., 2006.
“Dede Korkut Hikâyeleri’nden Günümüze Yansıyan Evlilik Âdetleri.” Milli Folklor Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi: 62-71.

²⁰ Köse 2003.

- KEAR, T. M., 2012.
“The use of narrative analysis to study transformative learning in associate degree nursing students: A focus on the methodology.” *Teaching and Learning in Nursing* 7: 32–35.
- KIRIMLI, Y., 2010.
“Yetişkin Olmaya İlk Adım “Sünnet”.” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*: 19-35.
- KOÇ, A., 2006.
“Kütahya Merkezinde Giyim-Kuşam Kültüründeki Değişmelerin Çözümlemesi.” (yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.)
- KÖSE, N., 2003.
“Türk Düğünlerinde Gerdek Sonrası Duvak Geleneği.” *Milli Folklor Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi* : 92-109.
- KÜTAHYA VALİLİĞİ, 2016.
(<http://www.kutahya.gov.tr/tarihce>).
- ÖĞÜT-EKER, G., 1998.
“Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri.” *Milli Folklor Uluslararası Halkbilimi Dergisi*: 15-30.
- ÖLMEZ, F. N. / SÖKMEN, S., 2012.
“Isparta-Gönende Geçmişten Günümüze Evlenme Âdetleri.” *Milli Folklor Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*: 333-344.
- ÖRNEK, S. V., 2014.
Türk Halkbilimi. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- PEKER, G., 2008.
“Misis’te Geçiş Dönemi Âdetleri.” (yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi.)
- RIESSMAN, C. K., 2008.
Narrative methods for human sciences. Sage: Thousand Oaks, 2008.
- TEDDLIE, C. / TASHAKKORI, A., 2015.
Foundations of Mixed Methods Research (Karma Yöntem Araştırmalarının Temelleri). Çev. Edit. Yüksel Dede ve Selçuk Beşir Demir. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TEMÜR, N., 2009.
“Salar Türklerinde Evlilikle İlgili Âdetler.” *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*: 483-501.
- TÜRK DİL KURUMU, 2017.
(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.591d7e91c76bf0.47075567).
- VARDAR, M., 2010.
“Çankırı’da Kına, Nişan ve Düğün Gelenekleri.” (yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.)